

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli d. 4 Mars 1870, kl. 10 f. m.

Memorial, angående verkställd undersökning och granskning af Riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning.

Jemlikt 4 § af den för Utskottet gällande instruktion, åligger det Utskottet att undersöka Riksbankens tillstånd samt huru densamma blifvit förvaltd, och att deröfver till Riksdagen afgifva berättelse.

För detta ändamål har Utskottet tagit kännedom ej mindre af sist församlade Revisorers, till Utskottet remitterade berättelse angående Riksbanken, än äfven af Bankofullmäktiges protokoll för år 1869 samt deras till Utskottet vid innevarande riksdags början afgifna och i Utskottets Memorial N:o 1 Riksdagen meddelade berättelse; hvarjeme Utskottet, till vinnande af närmare upplysning i några ämnen, inhemtat särskilda yttranden af Fullmäktige.

Då det hufvudsakliga af hvad i förvaltningen sig tilldragit är omförmäldt i nyssnämnda berättelser, och Utskottet icke funnit anledning att framställa någon anmärkning emot Fullmäktige, har Utskottet ansett obehöfligt att meddela detaljerad redogörelse för de ämnen, som vid granskningen förekommit, i vidare mån, än att, i anledning af instruktionens föreskrift att med synnerlig uppmärksamhet följa de Fullmäktiges åtgärder, som afse silfverutvexlingens fortgång och bestånd, en kortfattad framställning af dessa och med dem sammanhang egande, af Fullmäktige vidtagna beslut och förfoganden bort bringas till Riksdagens kännedom.

Till en sådan framställning har Utskottet funnit sig så mycket mera uppmanadt, som förhållandena under det förflytna året varit i vissa delar mindre vanliga.

Metalliska kassan, som under det i följd af ringa skörd och andra omständigheter mindre gynsamma året 1868 varit mycket låg, men mot samma års slut kunnat förstärkas till inemot 16,300,000 R:dr, började redan från 1869 års ingång ånyo att falla, så att densamma under en del af Mars var under 14 millioner, i Maj stod emellan 12 och 13 millioner samt i Juli och Augusti föll tidtals under 11 $\frac{1}{2}$ millioner. Omför-

mälda minskning träffade så väl förrådet af mynt och omyntadt silfver här på platsen, som Bankens på utländska orter egande fordringar, hvilka jemlikt banko-reglementets bestämmelser i 5 § anses såsom tillhörande omförmälda kassa.

Redan i Februari månad började och i Mars fortsattes uttag af större belopp silfvermynt. Då anledning förefanns till förmodan att krafven på metallisk valuta skulle komma att fortfara och att det uttagna silfret ginge utom landet, beslöto Fullmäktige att söka förebygga uttagandet af myntadt silfver genom erbjudande af plantsar till lägre pris, än det, som förut i allmänhet varit bestämdt, och medgäfvö i sådant afseende, att plantssilfver finge aflåtas till pris, icke understigande 36 R:dr 68 öre per kölnisk mark fint silfver. Till detta pris såldes under Mars månad en del plantsar; men då det emellertid visade sig sannolikt att priset på plantssilfver kunde något höjas, utan att derigenom uttag af mynt föranleddes, sattes priset snart på försök till 36 R:dr 75 öre, hvilket pris ock visade sig tillräckligt lågt för att skydda det myntade silfret. En ytterligare höjning till 36 R:dr 80 öre försöktes sedermera i medlet af April, men då mynt åter uttogs, måste priset i plantssilfver nedsättas till det förra. Under det köpen af plantssilfver alltjemnt fortforo, försöktes i Juni, i anledning af en uti Köpenhamn inträffad stegring i silfverpriset, åter att höja priset till 36 R:dr 80 öre, men detta medförde samma följd, som förut.

Med detsamma som priset på plantssilfver sattes till R:dr 36: 75, hade tillika kursen på Hamburg något nedsatts, så att korta vexlar lemnats efter R:dr 133: 65 per 100 mark. Då, oaktadt denna kursnedsättning, silfver allt fortfarande begärdes, lemnade Herrar Fullmäktige i förra delen af Juni månad åt vexceldeputerade bemyndigande att, i mån af behof, få nedsätta hamburgerkursen ytterligare, dock ej under $133\frac{1}{3}$ R:dr per 100 mark för korta vexlar.

Under det silfverförrådet här på platsen, genom det fortsatta krafvet på sådant, minskats till icke fullt $8\frac{1}{2}$ millioner R:dr, hade emellertid Bankens tillgångar på utländska orter, hvilka vid årets början uppgingo till nära 5,300,000 R:dr, äfven nedgått, så att de under Mars, April och Maj stått under 4 millioner, men i början af Juni åter ökats till omkring 4,200,000. Kursens nedsättning föranledde genast så betydliga vexcelköp, att de utländska tillgångarne vid Juni månads slut sjunkit till ungefär $2\frac{1}{4}$ millioner, och inemot slutet af Juli under 2 millioner. Vid samma tid utgjorde, såsom redan är nämndt, metalliska kassan i sin helhet allenast omkring $11\frac{1}{2}$ millioner.

Oaktadt kursnedsättningen, hade silfveruttagen fortgått i oförminskad skala. Sedan priset å plantssilfver i slutet af Juni änyo höjts till R:dr 36: 80, begärdes åter myntadt silfver, men kunde till någon del ersättas genom försäljning af Dansk silfvermynt, som Banken innehade och hvilket försålades efter R:dr 3: 96 per Dansk riksdaler. Till högre värde, än detta, synes sistnämnda slags mynt icke hafva kunnat ersätta det Svenska myntet, eftersom en försökt prisförhöjning till R:dr 3: $96\frac{1}{2}$ föranledde förnyad uttagning af Svenskt mynt, som fortfor till i sednare delen af Augusti, då dessa operationer upphörde.

Det belopp, som emellertid måst af Banken lemnas, utgjorde i plantssilfver något öfver 1,850,000 R:dr och i mynt omkring $1\frac{1}{2}$ million, deri inberäknadt Dansk mynt för omkring 300,000 R:dr.

Nyss är omförmäldt, hurusom den i Juni månad vidtagna nedsättningen i kursen på mark banko föranledde att Bankens till vexelförsäljning användbara tillgångar högst betydligt togos i anspråk, utan att krafven på silfver det oaktadt minskades; men lyckligtvis beredde de redan i slutet af Juli stadgade förhoppningarne om en god skörd och förbättrade förhållanden äfven i trävaru-utförseln, jemte den dåmera minskade utflyttningen till främmande land, hvilken under våren medtagit betydliga summor ur landet, en vexeltillgång, som tillät Banken att behålla återstoden af dess ifrågavarande tillgångar och till och med lemnade tillfälle till deras ökande, så att desamma vid årets slut åter stodo öfver 4 millioner.

Det är redan nämndt, att förrådet här på platsen af mynt och plantsar, i följd af de nu omförmälda omständigheterna, nedgått under det belopp, som i banko-reglementets 6 § bestämmes böra här finnas. Det lägsta beloppet har dock stadnat vid $8\frac{1}{2}$ millioner, och således icke vid något tillfälle varit så lågt, att på minsta sätt behöft befaras, det Bankens skyldighet att gälda sina sedelförbindelser med klingande mynt icke skulle kunna uppfyllas. Betydliga transporter hit af silfver och guld hafva emellertid måst ske, på sätt Revisorernas och Fullmäktiges berättelser omförmäla; och äfven Dansk och Norskt klingande mynt hafva Fullmäktige indragit i liqid för fordringar, dem Banken haft sig till godo.

Bankens metalliska kassa har väl under förra delen af år 1869 icke varit så låg, som under motsvarande del af år 1868, men icke desto mindre har det varit nödvändigt för Fullmäktige att vara beredda på samt vidtaga särskilda åtgärder för dess uppehållande. Annat medel har dock ej behöfts anlitas, än försäljning af obligationer, hvilken ock, i följd af de Svenska statspapperens stigande pris, kunnat ske med vinst för Banken. Härom lemna Revisorernas och Fullmäktiges berättelser vidare upplysning, äfvensom i den förra är omnämndt, att aftal om kredit på utländsk ort varit träffadt, men ej behöft tagas i anspråk.

De nu omförmälda påkänningarne på metalliska kassan hafva naturligtvis i viss måtto utöfvat inverkan på Riksbankens egentliga bankrörelse och dymedelst på landets penningeförhållanden i det hela, ity att metalliska kassans ställning föranledt både höjning af räntan och indragning i Riksbankens utlåning. Då Revisorernas berättelse i 47 § omförmäler de förändringar, som beslutats i Riksbankens räntesatser under året samt den åtgärd Fullmäktige tillika i April beslöto, att Riksbankens diskontering och utlåning borde inskränkas, ett beslut, som återkallades i slutet af Augusti, behöfver Utskottet icke vidare redogöra för dessa åtgärder. Utskottet vill blott erinra derom, att den ovanligt låga räntefoten vid årets början utaf allenast $4\frac{1}{2}$ procent för försträckningar på 3 månader härledde sig af den dåvarande ganska ringa efterfrågan på lån och diskontering, hvilken efterfrågan dock temligen tidigt på året ökades, så att både Riksbankens och

öfriga bankinrättningsars utlåning högst betydligt tillväxte, och den förstnämndas utlåningsfonder togos i temligen fullt anspråk. Huruvida det sedermera inträdda förhållandet, att under sednare hälften af året en del af berörda fonder varit obegagnad, hvad tiden intill slutet af Augusti beträffar, härrört ensamt af det nyss nämnda beslutet om inskränkning i diskonteringen och utlåningen, tilltror Utskottet sig icke att afgöra, hvaremot under årets sista del otvifvelaktigt en minskad efterfrågan på försträckningar torde varit orsaken dertill att utlåningsfonderna haft något öfverskott.

Utskottet har trots sig böra göra dessa erinringar med afseende dels på de beräkningar Fullmäktige i deras berättelse, § 36, anställt öfver resultatet beträffande Bankens inkomst af medel, som innestått på deposition samt upp- och afskrifning, dels på åtgärder, som Fullmäktige under år 1869 vidtagit eller ifrågasatt för att kunna nedbringa beloppet af omförmälda medel.

Innan Utskottet lemnar detta ämne, torde Utskottet böra meddela några upplysningar i anledning af hvad Revisorernas berättelse i § 13 omförmäler rörande resultatet af Bankens vaxelhandel under året 1868, i hvilket afseende Utskottet af Banko-fullmäktige begärt och emottagit en förklaring, derur Utskottet anser sig böra i korthet meddela följande:

Fullmäktige erinra till en början att, då Riksbankens vaxelhandel, enligt reglementets bestämmelser, hufvudsakligen bör betraktas under synpunkten af metalliska kassans förstärkning, en ej oväsentlig fördel kan anses hafva beredts så väl Banken, som det allmänna, om vaxelhandeln under kritiska tider förskaffat Banken någon lättnad i afseende på inlösen af dess sedlar äfvensom för mötande af en stark efterfrågan på utländska valutor, utan att metalliska kassan alltför starkt medtagits eller en alltför våldsam indragning i lånerörelsen behöft ega rum; samt vidare, beträffande särskildt det ogynsamma resultatet af vaxelhandeln under 1868, dels att under årets förra hälft Bankens behållningar på utrikes orter, i följd af 1867 års stora spanmålsinförsel, varit mycket obetydliga, så att ränteafkastningen å dessa måst blifva ringa; dels derpå att, i följd af nödvändigheten att för det stora behovet af vaxlar å Hamburger-banko, måst begagnas kredit och verkställas förvexling af andra valutor, hvaraf föranledts provisioner och andra kostnader; dels slutligen på en skenbar förlust, som härflyter af det i Banken begagnade bokföringssättet för inköpta utländska vaxlar, en förlust, som visar sig företrädesvis när inköpskurserna äro jemförelsevis höga, men som utjemnas i mån som valutorna åter försäljas.

För öfrigt bör Utskottet ej lemna oanmärkt, hurusom de särskilda redogörelser, hvilka pläga af Fullmäktige och Revisorerna meddelas öfver inkomst och utgift på vaxelhandeln, så till vida icke äro fullt exakta, som åtskilliga poster deri upptagas, hvilka icke egentligen tillhöra denna, såsom till exempel räntor för begagnade krediter, samt transportkostnader och afgifter för probering m. m. af silfver och guld, som hitföres, o. s. v.

I 38 § af Revisorernas berättelse är, beträffande filialbanken i Sundsvall, omfördt, att Banko-Utskottet vid sistlidne riksdag af förekommen anledning infortrat vissa upplysningar rörande grundfonden, genom hvilka inhemtats att, i strid med ett af filialbankdirektionen den 21 Juli 1865 lemnadt förklarande, det hela teckningssumman, en million R:dr, blifvit af delegarne kontant inbetald, allenast 600,000 R:dr i kontanta medel erlagts, och att för återstoden af teckningssumman, 400,000 R:dr, sådan säkerhet, som i gällande stadganden vore bestämd, icke blifvit ställd, äfvensom att, sedan Banko-fullmäktige den 11 Mars 1869 förständigat filialbank-direktionen att genast gå i författning om infortrande från lottegarne af de ännu ej inbetalta 40 procent af teckningssumman, filialbankdirektionen på delegarnes vägnar hos Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning om fastställelse å en sådan ändring af 3 § i det för filialbanken den 18 Juni 1864 utfärdade reglemente, att teckningssumman komme att i stället för en million utgöra allenast 600,000 R:dr, hvilken framställning dock, enligt till Fullmäktige ankommen underrättelse af den 10 September 1869, af Kongl. Maj:t afslagits.

Sedan, i anledning häraf, Utskottet vid innevarande riksdag anmodat Fullmäktige att meddela upplysning om och på hvad sätt Fullmäktiges den 11 Mars 1869 direktionen för filialbanken gifna förständigande blifvit fullgjordt, hafva Fullmäktige meddelat att, efter hvad direktionen upplyst, af lottegarne infortrats hela återstående beloppet af grundfonden, till inbetalning senast den 30 Juni detta år.

Då sist församlade Revisorer i 43 § af deras berättelse anmält, att de, efter tagen kännedom af de berättelser, som angående granskning af diskontkontorets i Stockholm samt lånekantorens i Göteborg, Malmö och Wisby förvaltning under år 1868 afgifvits af särskildt utsedde revisorer, för sin del icke haft något att dervid erinra, får Utskottet värdsamt tillstyrka,

I:o.

att Riksdagen må tillerkänna styrelserna öfver diskontkontoret i Stockholm samt lånekantoren i Göteborg, Malmö och Wisby full ansvarsfrihet för förvaltningen af dessa kontor under år 1868.

Sist församlade Riksdag meddelade Banko-fullmäktige decharge för 1867 års förvaltning i sin helhet, men hvad beträffar år 1868, för hvilket Bankens räkenskaper då ännu icke undergått granskning, erhöilo Fullmäktige ansvarsfrihet allenast för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i deras protokoll för samma år. Vid sådant förhållande och sedan 1868 års räkenskaper numera blifvit granskade af de under år 1869 församlade Revisorer, som tillkännagifvit, att mot förvaltningen icke varit något att erinra, får Utskottet, med anmälan att Utskottet vid den nu verkställda undersökningen

funnit Fullmäktige hafva med omsorg och nit fullgjort det dem anförtrodda uppdrag, hemställa,

2:o.

att ansvarsfrihet må beviljas Fullmäktige för förvaltningen i sin helhet under år 1868, äfvensom för de beslut och åtgärder, hvilka finnas antecknade i Fullmäktiges protokoll för år 1869.

Utskottet bör slutligen tillkännagifva, att de i Revisorernas och Banko-fullmäktiges berättelser förekommande ämnen, hvilka kunna af Utskottet finnas påkalla vidare pröfning, komma att framdeles vid granskningen af reglementet underkastas sådan.

Stockholm den 3 Mars 1870.

J. von Schwerin,

Banko-Utskottets ordförande.